

Рад примљен: 03. 03. 2012.
Рад прихваћен: 20. 11. 2013.

мр Марина Ђукић Mirzayantz¹

Универзитет Сингидунум, Факултет за туристички и
хотелијерски менаџмент, Београд

Оригинални
научни рад

Резултати примене ауторског програма *Hot Potatoes* у настави немачког језика²

Резиме: Предмет истраживања у овом раду представљају моћности примене ауторског програма *Hot Potatoes* у настави немачког језика. Истраживање је обављено на Факултету за туристички и хотелијерски менаџмент у Београду. Циљеви су: утврђивање утицаја примене поменутог програма на посипућа испитаника, моћности индивидуализације наставног рада и заинтересованости и мотивисаности испитаника за нови вид учења и утврђивања градива. Испитаници су у зимском семестру 2007. године слушали предавања извођена на традиционалан начин, док је експериментални фактор уведен у летњем семестру 2008. године. Резултати истраживања су показали да је просечна оцена, као мерило знања испитаника, у летњем семестру била статистички значајно виша у односу на оцену у зимском семестру. На основу сprovedене анкете, на крају истраживања, општи став испитаника према експерименталној настави био је позитиван. По мишљењу студента, позитивне стране електронских вежбања јесу: доступност вежби на интернету, моћности да их раде код куће, моћности избора вежби различите тежине, моћности неограниченог понављања, моћности самоевалуације и експерименталне интервенције на отклањању грешака и самосталности у раду. Практични значај овог експерименталног истраживања оледа се у том што добијени резултати могу давати нови поглед на дидактичко-методичко обликовање наставе немачког језика ради унапређивања и побољшања њене ефикасности.

Кључне речи: ауторски програми, електронска вежбања, самоевалуација, индивидуализација, настава немачког језика.

¹ marinadjukic@singidunum.ac.rs

² Овај рад је део магистарске тезе *Моћности и ограничења примене ауторских програма у настави немачког као страног језика помоћу рачунара*, одбрањена на Филолошком факултету у Београду. Магистарска теза је одбрањена 22. децембра 2009. године на Филолошком факултету у Београду под менторством проф. др Оливере Дурбабе. Комисију су чинили: проф. др Јулијана Вучо, проф. др Божинка Петронијевић, проф. др Цветана Крстев.

Увод

Употреба ауторских програма (нем. *Autorenprogramme*) постала је све распрострањенија у настави страног језика. Они омогућавају наставнику да релативно брзо и лако направи сопствена вежбања према способностима и интересовањима циљне групе, без познавања програмских језика (Grüner & Hassert, 2000: 121).

На самом почетку, концепт ауторских програма био је усмерен ка томе да наставнику обезбеди средство помоћу којег ће моћи да ствара интерактивни наставни материјал за појединачне потребе ученика или за групе ученика. Код старијих ауторских програма могао се уносити само текст и креирати један тип вежбања. Временом, са развојем рачунарске технологије, долази до појаве читавог низа мултимедијалних ауторских софтвера, који поседују већу флексибилност и омогућавају генерисање креативнијих задатака (Bohn et al., 2002: 85). Упркос тим променама, ауторски програми су и даље једноставни за употребу тако да, у оквирима донекле ограниченог броја врсте вежбања које нуде, још увек поседују доста високу ефикасност као и повољан однос утрошеног времена за израду самих вежбања у односу на време решавања (Bangs, 2008). Стручњаци који се баве аспектима примене нових технологија у настави страних језика слажу се да ауторски програми представљају савршено наставно средство онда када је „наставницима потребно да прошире распон својих педагошких иницијатива“ (Rüschhoff, 2004: 165).

Hot Potatoes спада у најпопуларније ауторске програме. Настао је као пројекат чланова Тима за развој и истраживање Универзитета Викторија у Канади (*Research and Development team at the University of Victoria Humanities Computing and Media Centre*). Циљ аутора овог софтверског пакета био је да наставницима пружи одговарајући програм за креирање интерактивних вежби које се могу објавити на интернету. То је разлог што се програм нуди бесплатно

за образовне и непрофитне установе. Програм садржи следеће облике вежбања: вежбе са вишеструким одговорима, вежбе састављања речи у одговарајући редослед, вежбе повезивања (на пример, текст-текст, слика-текст, видео запис-текст), вежбе са изостављеним речима, укрштенице и вежбе са отвореним одговорима или за прављење квизова. Наставник може да мења графички изглед вежбања (боју позадине, фронт и слично), да временски ограничи његово решавање и да приказ тастатуре која садржи умлауте и друге нелатиничне знакове. Програм пружа наставнику много могућности да ученика визуелно и аудитивно подржи.

Методолошки приступ

У настави вежбање има важну улогу, а посебно у настави страних језика. Међутим, управо је вежбање подједнако неомиљено, како код ученика, тако и код наставника. То је сувопарно бубање; од мотивације ни трага. Последице: губитак воље, одсутност на часу, лако одустајање и брза предаја пред тешкоћама. Да ли баш тако мора да буде? Наравно да не мора, уколико су вежбања прилагођена ученику. (Weskamp, 1995: 121)

Циљ истраживања у овом раду јесте евалуација примене ауторског програма *Hot Potatoes* у оквиру наставе немачког језика на Факултету за туристички и хотелијерски менаџмент Универзитета Сингидунум у Београду. С обзиром на претходно утврђени циљ, пошло се од следећих хипотеза:

- Примена *Hot Potatoes*-а доприноси повећању постигнућа студената;
- Уколико се установи да је претходна хипотеза тачна, очекује се и бољи успех студената после увођења електронских вежбања;

- Примена *Hot Potatoes*-а омогућава индивидуализацију наставног рада у смислу избора нивоа усвајања знања и темпа рада;
- Студенти су више заинтересовани и мотивисани да понављају и утврђују градиво путем електронских вежби.

У истраживању је примењен модел *експеримент са једном групом*, и то из више разлога. Као прво, идеја да се студенти поделе на две групе (контролну и експерименталну) са статистичког аспекта је била проблематична јер се ради о веома малим узорцима. Разлог је мали број пријављених студената за немачки језик на свакој години студија. С обзиром на то да је у зимском семестру школске 2007/2008. године највећи број студената који су похађали наставу немачког језика био на другој години (тридесет), они су одабрани за испитивање. Узорак је обухватао двадесет пет испитаника; десет мушког и петнаест женског пола. Преосталих пет студената из зимског семестра нису укључени у испитивање јер нису долазили редовно на наставу, те самим тим нису задовољили критеријуме методолошког приступа истраживању. Други битан фактор који нас је навео да применимо експеримент са једном групом јесте чињеница да су вежбе биле доступне на сајту факултета, па би контролна група, такође, имала приступ електронским вежбама. Самим тим, резултати финалног теста не би били валидни. Најзад, имајући у виду заинтересованост већине студената да учествују у експерименту, не би се могло занемарити негодовање појединаца због сврставања у контролну групу, а самим тим и могућност њиховог одустајања, што би довело у питање извођење експеримента до краја.

Истраживање је обављено током целог летњег семестра академске 2008. године. Студенти су у зимском семестру 2007. године слушали предавања извођена на традиционалан начин. Коришћен је уџбеник *Passwort Deutsch 1*, немач-

ког издавача *Klett*. Након обраде нове наставне теме, уследило би њено увежбавање. Уз контролу наставника, студенти су радили предвиђена вежбања, како из уџбеника, тако и из радне свеске. Крајем децембра је извршена провера знања студената (први колоквијум). Резултати, изражени у виду броја поена и оцена, били су одраз њиховог предзнања.

У летњем семестру, након обраде нове наставне теме, испитаници су, уместо вежбања из радне свеске, радили електронска вежбања која је ауторка овог рада генерисала помоћу програма *Hot Potatoes* придржавајући се принципа креирања вежбања Кристине Флуд, која је пет година код ученика пратила процесе учења језика помоћу ауторских програма (Bohn et al., 2002). Укупно је израђено сто девет вежбања. Рачунар је преузимао менторску улогу: испитаници су добијали тренутну повратну информацију о својим активностима. Карактер повратне информације зависио је од типа вежбања. Она је могла бити у виду одговора тачно/нетачно, обележавања погрешних делова одговора другом бојом од стране рачунара или детаљног објашњења формулисаног од стране ауторке.

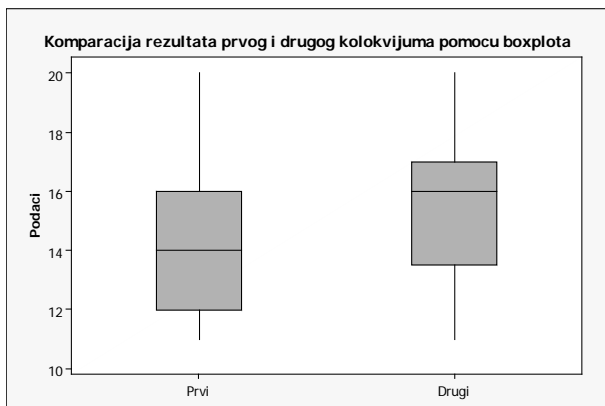
На крају семестра, знање студената проверено је путем теста (другим колоквијумом). Добијени резултати су дали основ за статистичку обраду, тј. утврђивање разлика између успеха испитаника у зимском и летњем семестру.

Статистичка анализа је спроведена применом једносмерног Студентовог *t*-теста за зависне узорке. Определили смо се за тај тест јер су испуњене његове основне претпоставке: распреди оба скупа су нормални, што се може видети у Дијаграму 2. На основу добијене *p*-вредности ($p < 0,05$) може се закључити да је разлика статистички значајна. Услед тога, *t*-тест нам указује да су у просеку бољи резултати на другом колоквијуму у односу на први колоквијум. На основу оба наведена дијаграма може се видети да број бодова и у првом и у другом колоквијуму има

приближно нормалан распоред. Ово је потврђено и кроз p -вредности Андерсон-Дарлинговог теста (обе p -вредности су веће од 0,05).

Као што је наведено, уочава се да су испитаници показали статистички значајно вишу просечну оцену на другом колоквијуму у односу на први. Ово има утолико већи значај што је, на основу претходног искуства, градиво предвиђено у другом семестру било захтевније и за студенте теже савладиво. Тиме су потврђене постављене хипотезе овог истраживања да примена *Hot Potatoes*-а у настави доводи до језичке прогресије студената, што је потврђено повећањем успеха студената након увођења електронских вежбања, а што је и статистички доказано (Дијаграм 1).

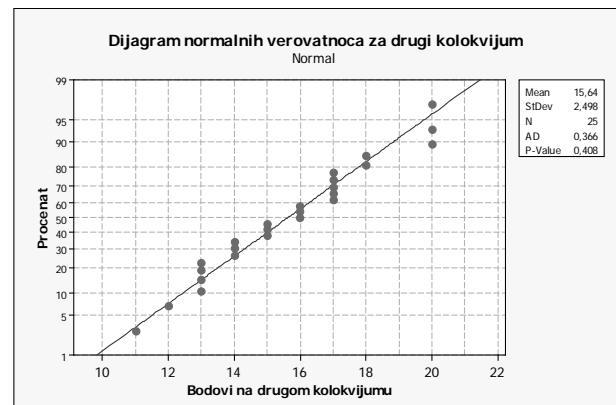
Дијаграм 1: Компарација резултата првог и другог колоквијума помоћу *boxplot*-а

Анализирани статистички подаци могу се интерпретирати као резултат ефикаснијег учења помоћу примењеног ауторског програма. Међутим, имајући у виду чињеницу да је кривуља учења страних језика најчешће таква да се у почетку учи спорије, а касније све брже, могуће је претпоставити да би испитаници имали више постигнућа у летњем семестру и да су наставили да уче класичном методом. Стога би се већа валидност примењене методе рада постигла

увођењем контролне групе и провером трајности усвојених знања испитаника. Ова сугестија може бити корисна за будућа истраживања у оквиру изабране тематике, јер постоје индиције да ауторски програми имају позитивне педагошке ефекте на учење.

Дијаграм 2: Дијаграм нормалних вероватноћа за други колоквијум

За утврђивање ставова испитаника о вредностима уведеног експерименталног фактора коришћена је техника анкетирања. Спроведена анкета је била анонимна и садржала је једанаест питања.

Резултати и дискусија

Следи анализа одговора на три кључна питања из анкете.

Истраживачки резултат да највећем броју студената (80%) више одговара увежбавање и понављање градива у лабораторији на рачунарима говори сам по себи (Табела 1). У току извођења наставе готово сви студенти су се изјашњавали да су им се више допали часови са употребом рачунара и да им је лакше да уче уз његову помоћ, што представља још једну у низу потврда да су студенти врло заинтересовани за промене у извођењу наставног процеса.

Табела 1: Одговори из анкете на питање бр. 5

Да ли Вам се овај вид увежбавања и понављања градива више допада од уобичајеног (без рачунара)?	n	%
а) не	5	20
б) да	20	80

Студенти који се нису определили за примењени вид увежбавања (20%) образложили су своје ставове заокруживањем више одговора (Табела 2). Могуће је да су њихови одговори мотивисани отпором према иновацијама у настави, недовољним познавањем рада на рачунару, склоношћу ка традиционалном начину учења или ставом да ниједна машина не може да замени професора. Интересантни су неки од дописаних коментара: „не волим свуда компјутеризацију“, „није потребно“, „интересантније је без компјутера“.

Табела 2: Одговори из анкете на питање бр. 6

Ако сте у претходном питању одговорили под „а“, образложите зашто (можете заокружити више одговора):	n	%
а) не одговара ми учење на рачунару	0	0
б) више ми одговара рад у групи	2	8
в) боље памтим професорова објашњења	5	20
г) не разумем шта треба да урадим у вежбању	0	0
д) више ми одговара када радим поступно: прво лакша, а затим тежа вежбања	1	4
ђ) мислим да је већина вежбања тешка	0	0
е) губим мотивацију када видим да сам освојио(ла) мало поена	2	8
ж) чини ми се да у комуникацији са професором остављам бољи утисак о своме знању	6	24
з) запажања студената: „не волим свуда компјутеризацију“, „није потребно“, „интересантније је без компјутера“	3	12

На ово, можда и најважније, питање студенти су углавном одговарали заокружујући већи број одговора (Табела 3). Понуђене алтернативе представљају одраз низа предности које пружа ауторски програм *Hot Potatoes*. Што се учесталости одговора тиче, највећи број студената је истакао да им се у примењеном моделу учења највише допало то што су вежбе доступне на интернету јер тако могу да их раде и код куће и што вежбе могу да понављају више пута. Посебно су истицали могућност самоевалуације и експедитивне интервенције на отклањању грешака (на лицу места), за разлику од традиционалног приступа када на преглед резултата чекају више дана. Самоевалуација подстиче развој одговорности, отклања страх од подсмеха и позитивно делује на мотивацију за даље учење и самопоуздање. Надаље, студенти су се изјаснили да брже памте, посебно због визуелног ефекта, да им је одговарало да раде сопственим темпом, самостално и без сметње, похвалили су могућност избора вежби различите тежине, осећали су задовољство због чињенице да су самостално дошли до решења и, на крају, овај начин вежбања је скоро половини испитаника деловао као игра. Познато је да је свако учење кроз игру занимљивије и лакше, а оно што је научено дуж се памти јер је део личног искуства.

До сличног сазнања је дошла и Су Хјуер (Hewer, 1998: 18). Она је истраживала примену софтвера *GramEx* помоћу којег су студенти увежавали немачку и француску граматiku. Студенти (78,57%) су се сложили да је *GramEx* ефикасан алат за учење. Студентима се допала могућност да могу да бирају садржај и раде темпом који њима одговара. Посебно су ценили једноставност употребе и тренутну повратну информацију која укључује оцену успешности и објашњења. Тврдили су да је овакав вид учења много допринео да побољшају резултате у изабраним граматичким областима.

Табела 3: Одговори из анкете на питање бр. 7

Ако сте у питању бр. 5 одговорили под „б“, образложите зашто сте се одлучили за тај одговор (можете заокружити више одговора):	n	%
а) визуелни ефекат оставља јачи утисак и зато брже памтим	13	52
б) радио(ла) сам самостално и нико ми не смета	9	36
в) радио(ла) сам брзином која ми одговара	8	32
г) имао(ла) сам утисак као да се играм, а не да учим	12	48
д) свиђа ми се што одмах могу да проверим своје знање и исправим грешке	16	64
ђ) не плашим се да ћу дати погрешан одговор	6	24
е) вежбе које нисам добро урадио(ла) могу да понављам више пута	15	60
ж) вежбе које су лаке за мене могу да „прескочим“	0	0
з) свиђа ми се што су понуђене вежбе различите тежине	10	40
и) свиђа ми се што су вежбе доступне на интернету, тако да могу да их радим и код куће	15	60

Закључак

На основу обављеног истраживања и добијених резултата може се закључити да концепција наставе побољшане употребом ауторских програма поставља амбициозне задатке у погледу индивидуализације наставног процеса. Ова концепција, такође, намеће наставнику веће захтеве у погледу његове боље дидактичко-методичке оспособљености, која подразумева његово стално усавршавање и довољну мотивисаност за овај начин рада са студентима.

На крају, треба истаћи у литератури опште прихваћен став о коришћењу рачунара у настави да „технологија неће заменити наставнике, али наставници који користе технологију замениће оне који је не користе“ (Мишић Илић, 2007: 621).

Литература

- Bangs, P. (2008). Introduction to CALL authoring programs. Module 2.5. Section 1: What is 'authoring'? U: Davies, G. (ur.): *Information and Communications Technology for Language Teachers (ICT4LT)*. Slough: Thames Valley University. Доступно на: <http://www.ict4lt.org/en/>
- Bohn, L. et al. (2002). Autorenprogramme - Brauchen Fremdsprachenlernende und lehrende noch mehr PC-gestützte Übungen? *Beiträge zur Fremdsprachenvermittlung. Sonderheft 5: Medienkommunikation und Mediendidaktik*, Konstanz: Sprachlehrinstitut der Universität Konstanz, 83-126.
- Hewer, S. (1998). *Summative evaluation report: optimizing the use of TELL products – an evaluative investigation into TELL products in use*. Hull: The TELL Consortium, University of Hull.
- Grüner, M., Hassert, T. (2000). *Computer im Deutschunterricht. Fernstudieneinheit 14*, Berlin/München: Langenscheidt.
- Мишић Илић, В. (2007). Раџунари и уџење страних језика. U: Ј. Вуџо (ur.), *Савремене тенденције у настави језика и књижевности*, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 614-622.

- Rüschoff, B. (2004). Authenticity and the use of technology-enhanced authoring tools in language learning. U: Chambers, A., Conacher, E. J., Littlemore, J. (ur.), *ICT and Language Learning: Intergrating Pedagogy and Practice* (165-182). Birmingham: The University of Birmingham Press.
- Weskamp, R. (1995). Übung und Übungen. *Praxis des neusprachlichen Unterrichts*, 42, 121-126.
- Zeisig, N., Beck-Ghahramen, A. (2005). *Passwort Deutsch 1: Kursbuch*. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen.

Summary

The aim of this paper is to present the implementation of the authoring tool Hot Potatoes in the German language teaching at the Faculty for Tourism and Hotel Management in Belgrade. The goals of the experimental research were as follows: determination of the effect of application of the stated authoring tool on the quality and quantity of the knowledge of the interviewees, the possibility of individualization of the teaching work and the interviewees' motivation and interest in the new aspect of practicing and comprehension of the teaching material. In 2007, the interviewees attended the lectures performed in the traditional manner, while the experimental factor was introduced in the summer semester in 2008. The results of the research showed that the average mark of the interviewees in the summer semester was statistically considerably higher in comparison to the mark in the winter semester. The general opinion of the interviewees about the experimental teaching was positive. In the students' opinion, the positive aspects of the electronic exercises are the following: the availability of the exercises on the internet, the possibility of doing the exercises at home, the possibility of unlimited repetition, the possibility of self-evaluation and expeditious intervention in elimination of errors and autonomy in work. The practical significance of this experimental research lies in the fact that the obtained results can give a new insight into the didactic-methodological forming of the teaching process with the purpose of improvement of its efficiency.

Key words: *authoring tools, electronic practice activities, self-evaluation, and individualization.*